มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ

Occupational Standard and Professional Qualifications

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร สาขาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาชีพควาญช้าง

จัดทำโดย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

1. ชื่อมาตรฐานอาชีพ

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร สาขาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาชีพควาญช้าง

2. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐาน

ครั้งที่ 1/2568

3. ทะเบียนอ้างอิง (Imprint)

N/A

4. ข้อมูลเบื้องต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความผูกพันกับช้างอย่างลึกซึ้ง ความผูกพันระหว่างคนกับช้างปรากฏร่องรอยและเรื่องราวอยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน เปี่ยมล้นไปด้วยความผูกพัน ความเชื่อ ความศรัทธา ช้างไทยจึงมีบทบาทสำคัญต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวิถีชีวิตคนไทย ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลช้าง เรียกว่า “ควาญช้าง” ควาญช้างเปรียบเสมือน “พ่อ” หรือ “ครู” ของช้าง เพราะเป็นผู้ที่สั่งสอนและเลี้ยงดูช้างในเวลาเดียวกัน เป็นความผูกพันอันแนบแน่นระหว่างช้างกับควาญช้าง หากควาญช้างมีคุณภาพที่ดี ก็จะส่งผลไปถึงการดูแลช้างที่ดีด้วย หากต้องการยกระดับความสำคัญของช้าง ก็ต้องยกระดับความสำคัญของควาญช้างด้วย

ปัจจุบัน การเลี้ยงช้างส่วนใหญ่ดำเนินการในรูปแบบของการเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมให้บริการนักท่องเที่ยวขี่ช้าง ชมการแสดงช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น ทำให้ภาพลักษณ์ของควาญช้างในสายตาของนักท่องเที่ยว หรือนักอนุรักษ์สัตว์ ถูกมองในภาพลบว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางธุรกิจมากกว่าการคำนึงถึงสุขภาพของช้าง เกิดกระแสการต่อต้านการทารุณกรรมช้าง ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรควาญช้างและการรับรองสมรรถนะควาญช้างให้ได้ตามมาตรฐานอาชีพ จะช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการเลี้ยงช้างไทย เกิดความเชื่อมั่นว่าควาญช้างสามารถดูแลช้างโดยปราศจากการปฏิบัติอย่างทารุณ การจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพควาญช้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรฐานอาชีพให้กับผู้ประกอบอาชีพควาญช้าง เป็นการสร้างอาชีพให้กับควาญช้างรุ่นใหม่หรือผู้ที่สนใจ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตานักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเลี้ยงช้างไทย ที่สำคัญ เป็นการช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาควาญช้างเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมการเลี้ยงช้างไทยและเชิดชูควาญช้างไทย เพื่อยกอาชีพควาญช้างให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

อภิทานศัพท์

ควาญช้าง : ผู้ดำรงหรือสืบทอดในวิถีการเลี้ยงช้างในองค์ความรู้ด้านคชศาสตร์และคชกรรมตามแต่ละพื้นถิ่นและชาติพันธุ์ ที่ต้องสร้างความสัมพันธ์กับช้างที่รับดูแลไปทั้งชีวิต ที่อาจจะรวมถึงการเป็นผู้เลี้ยงหรือผู้ขับขี่ช้าง ตรงกับภาษาอังกฤษที่ว่า mahout ทั้งนี้ควาญช้างนั้นจะมีการแบ่งเป็นระดับต่างๆตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

คนดูแลช้าง – คนเลี้ยงช้าง : ผู้เลี้ยง ดูแลและอภิบาลช้าง เพียงเบื้องต้น ให้น้ำ ให้อาหาร จัดการสุขอานามัย ที่พักอาศัย เป็นต้น กับช้างเท่านั้น ดังเช่น พนักงานเลี้ยงสัตว์ หรือภาษาอังกฤษที่ว่า keeper (animal keeper/elephant keeper)

แก่ช้าง ควาญช้างเฒ่า หมอช้างเฒ่า ครูบาช้าง : ควาญช้างระดับสูง มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่สูง ทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ ทั้งในานคชศาสตร์และคชกรรม รวมถึงพิธีกรรมและจารีต ความเชื่อ ที่เป็นที่นับถือและยกยองจากควาญช้างอื่นๆ

นักสื่อความหมาย : ผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเล่าเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในเรื่องราวหรือชุมชนนั้น (Communicator/Interpreter) เล่าความเป็นตัวตนนั้นๆ พร้อมกับเป็นผู้เปิดมุมมองการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มาเยือนและคนในเรื่องราวและชุมชนนั้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้ดูแลเรื่องความปลอดภัย ให้บริการ และสื่อสารสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับแขกที่มาเยี่ยมเยือนอีกด้วย

ปางช้าง : สถานที่ที่รวมกลุ่มของช้างและควาญช้างในอดีต โดยเฉพาะช่วงยุคของการทำป่าไม้ (elephant camp) ก่อนจะปรับเปลี่ยนมาเป็นการใช้ในด้านการท่องเที่ยว ที่หมายถึงสถานที่ที่มีการเลี้ยงช้างไว้เพื่อใช้เป็นพาหนะ เพื่อใช้งาน เพื่อใช้ในการแสดง เพื่อใช้ในกิจการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการศึกษาและการอนุรักษ์ ไม่ว่าจะมีการแสวงหาผลประโยชน์โดยตรงจากช้างหรือไม่ก็ตาม (elephant facilities)

เจ้าของช้าง” หมายถึง เจ้าของกรรมสิทธิ์ และให้หมายความรวมถึงผู้ครอบครองช้าง หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดูแล ไม่ว่าจะได้รับมอบหมายจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ให้ดูแลด้วย

อ้างอิงตาม

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การจัดสวัสดิภาพช้างในปางช้าง พ.ศ. 2563

และบางส่วนจากบทสรุปโครงการการเสริมสร้างศักยภาพและความรู้ด้านการท่องเที่ยวช้างสำหรับบุคลากรท่องเที่ยวช้าง

5. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐานในแต่ละครั้ง

N/A

6. ครั้งที่

1/2568

7. คุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุม (Professional Qualifications included)

สาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร

สาขาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อาชีพควาญช้าง ระดับ 3

8. คุณวุฒิวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Related Professional Qualifications)

N/A

9. หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards)

รหัสหน่วยสมรรถนะ	**เนื้อหา**
10101	จัดการสุขอนามัยของช้าง
10102	ดูแลโภชนาการอาหารช้าง
10103	จัดการพื้นที่พักอาศัยสำหรับช้าง

10. ระดับคุณวุฒิ

10.1 สาขาวิชาชีพการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร สาขาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาชีพควาญช้าง ระดับ 3

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of Outcomes)

มีความรู้และทักษะในการดูแลเลี้ยงช้าง สามารถดูแลสุขอนามัยของช้าง มีทักษะในการทำความสะอาดช้าง สามารถตรวจสภาพทั่วไปของช้าง ผิวหนังและร่องรอยบาดแผล หรือสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับช้าง มีทักษะในการจัดหา จัดเตรียมอาหารและน้ำให้ช้าง มีความรู้เกี่ยวกับโภชนาการอาหารของช้าง การเก็บรักษาอาหารช้าง สามารถสังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้างได้ รวมทั้ง สามารถดูแลที่อยู่อาศัยของช้าง มีความรู้ในการเลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้าง สามารถเลือกสภาพพื้นที่ทำเลในการผูกล่ามช้างได้อย่างปลอดภัย การปฏิบัติและหัตถการในการผูกล่ามช้างอย่างปลอดภัยและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งต่อตัวช้างและมนุษย์ รวมทั้งสามารถปฏิบัติตามหลักสวัสดิภาพช้าง ภายใต้การแนะนำของหัวหน้างาน

การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification Pathways)

มีประสบการณ์ในการดูแลเลี้ยงช้าง ควบคุมช้าง ไม่น้อยกว่า 2 ปี

หลักเกณฑ์การต่ออายุหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

N/A

กลุ่มบุคคลในอาชีพ (Target Group)

ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในอาชีพควาญช้าง คนเลี้ยงช้าง คนดูแลช้าง

หน่วยสมรรถนะ (หน่วยสมรรถนะทั้งหมดของคุณวุฒิวิชาชีพนี้)

10101 จัดการสุขอนามัยของช้าง

10102 ดูแลโภชนาการอาหารช้าง

10103 จัดการพื้นที่พักอาศัยสำหรับช้าง

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่

1. ตารางแสดงหน้าที่ 1

ประกาศใช้ ณ 21/08/2568

ตาราง 1 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY PURPOSE , KEY ROLES , KEY FUNCTION

ความมุ่งหมายหลัก Key Purpose	บทบาทหลัก Key Roles		หน้าที่หลัก Key Function	
คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
พัฒนาและยกระดับการประกอบอาชีพควาญช้างให้เป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	10	ควบคุม ดูแล และเลี้ยงช้างให้ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักสวัสดิภาพของช้าง	101	ดูแลเลี้ยงช้าง

คำอธิบาย ตารางแผนผังแสดงหน้าที่เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานเพื่อให้ได้หน้าที่หลัก (Key Function)

2. ตารางแสดงหน้าที่ 1 (ต่อ)

ประกาศใช้ ณ 21/08/2568

ตาราง 2 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY FUNCTION , UNIT OF COMPETENCE , ELEMENT OF COMPETENCE

หน้าที่หลัก Key Function		หน่วยสมรรถนะ Unit of Competence		หน่วยสมรรถนะย่อย Element of Competence	
รหัส	**คำอธิบาย**	**รหัส**	**คำอธิบาย**	**รหัส**	**คำอธิบาย**
101	ดูแลเลี้ยงช้าง	10101	จัดการสุขอนามัยของช้าง	10101.01	อาบน้ำช้างให้สะอาด
				10101.02	ตรวจสภาพสุขอนามัยของช้าง
		10102	ดูแลโภชนาการอาหารช้าง	10102.01	เตรียมอาหารและน้ำให้ช้าง
				10102.02	เตรียมอาหารที่มีคุณภาพให้ช้าง
				10102.03	ดูแลเก็บรักษาอาหารช้าง
				10102.04	สังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้าง
		10103	จัดการพื้นที่พักอาศัยสำหรับช้าง	10103.01	เตรียมพื้นที่พักอาศัยของช้าง
				10103.02	เลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้าง
				10103.03	ผูกล่ามช้างให้เหมาะสมและปลอดภัยในที่พักอาศัย

คำอธิบาย

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่ (ต่อ) เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานหลังจากได้หน้าที่หลัก (Key Function) เพื่อให้ได้ หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และหน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence)

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 10101

2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ จัดการสุขอนามัยของช้าง

3. ทบทวนครั้งที่ 1 / 2568

4. สร้างใหม่ ☐ **ปรับปรุง** ☑

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

9332 ควาญช้าง

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้ประกอบไปด้วยความรู้และทักษะที่จำเป็นในการจัดการสุขอนามัยของช้าง โดยสามารถอาบน้ำช้างให้สะอาด และตรวจสภาพสุขอนามัยของช้างเพื่อดูสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับช้างได้

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☑	☐	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ควาญช้าง คนเลี้ยงช้าง คนดูแลช้าง

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

1. พรบ. ป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
2. พรบ. วิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
3. พรบ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482
4. พรบ. ควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558
5. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การจัดสวัสดิภาพช้างในปางช้าง พ.ศ. 2563
6. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานปาง (แคมป์) ช้างของประเทศไทย พ.ศ. 2545
7. มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว
8. การปฏิบัติที่ดีสำหรับปางช้าง สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกษ. 6413)

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
10101.01 อาบน้ำช้างให้สะอาด	1. บ่งชี้ความถี่ของการอาบน้ำให้ช้าง 2. เลือกแหล่งน้ำที่เหมาะสมในการใช้อาบน้ำช้าง 3. เลือกวัสดุที่เหมาะสมในการอาบน้ำให้ช้าง 4. ทำความสะอาดจุด/ตำแหน่งสำคัญๆ บนตัวช้าง 5. ทำการอาบน้ำและการชำระล้างตัวช้าง	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน
10101.02 ตรวจสภาพสุขอนามัยของช้าง	1. บ่งชี้ถึงสิ่งที่ต้องสังเกตในด้านสุขภาพของช้าง 2. ตรวจสอบผิวหนังและร่องรอยบาดแผลของช้าง 3. ตรวจสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับช้าง 4. สัมผัสแยกแยะความปกติและผิดปกติของช้างได้ 5. สังเกตมูลของช้าง	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

N/A

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

- ทักษะในการทำความสะอาดช้าง
- ทักษะในการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดช้าง
- ทักษะในการตรวจสุขอนามัยของช้าง
- ทักษะในการสังเกตความผิดปกติของช้าง

(ข) ความต้องการด้านความรู้

- ความรู้เกี่ยวกับวิธีทำความสะอาดช้าง
- ความรู้เกี่ยวกับวิธีใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดช้าง

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

- เอกสาร/หลักฐานรับรองการทำงาน
- แบบบันทึกผลการสังเกตการปฏิบัติงาน

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

- หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา (ถ้ามี)
- แบบบันทึกผลการอบรม (ถ้ามี)

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

เจ้าหน้าที่สอบประเมินสมรรถนะการทำความสะอาดช้าง โดยพิจารณาจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลักฐานด้านการปฏิบัติงาน และหลักฐานความรู้

(ง) วิธีการประเมิน

พิจารณาตามหลักฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ การสอบสัมภาษณ์และสอบปฏิบัติ

15. ขอบเขต (Range Statement)

ขอบเขตการปฏิบัติงานในการจัดการสุขอนามัยของช้าง เริ่มตั้งแต่ อาบน้ำช้างให้สะอาด ชำระล้างด้วยน้ำให้ทั่วบริเวณลำตัว โดยทำความสะอาดบริเวณปาก ใบหู หาง สนับงา อวัยวะเพศ ตา เท้า รวมทั้งบริเวณหลังช้าง ตรวจสุขอนามัยของช้าง โดยตรวจสอบผิวหนัง ผิวพรรณ และร่องรอยบาดแผลของช้าง รอยแผลเป็น รวมทั้งสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับช้าง

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องทำความสะอาดช้างโดยการอาบน้ำให้ช้างและตรวจสภาพสุขอนามัยของช้าง

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

1. การทำความสะอาดช้าง หมายถึง การอาบน้ำ การล้างและขัดเอาสิ่งสกปรกออกจากผิวหนัง ซอกหลืบของอวัยวะทั่วร่างกายของช้างให้สะอาด อาจใช้แปรงหรือวัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกมะพร้าว เปลือกไม้ ทราย
2. อุปกรณ์ที่ใช้ทำความสะอาดช้าง ได้แก่ สายยาง น้ำทุ่งหรือถังน้ำ แปรงขัดหรือส่วนของพืชที่ใช้สำหรับขัดผิวหนัง
3. สถานที่ที่ใช้ทำความสะอาดช้าง หมายถึง ลาน โรง บ่อ แม่น้ำ สระที่มีน้ำสำหรับให้ช้างอาบ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติหรือสร้างขึ้น เช่น ลานกลางแจ้งหรือโรงที่มีหลังคาอาบน้ำที่มีท่อน้ำต่อสายยาง หรือฝักบัว บ่อคอนกรีตที่สร้างขึ้นเพื่อให้ช้างอาบหรือเล่นน้ำจากด้านนอกบ่อ หรือให้ช้างลงเล่นในบ่อได้ แม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติ
4. การตรวจสุขอนามัยของช้าง หมายถึง การตรวจสภาพทั่วไปของช้าง เช่น การเดิน ดูว่าเท้าเจ็บหรือไม่ การกิน สามารถกินอาหารได้ปกติหรือไม่ และการนอน ดูว่าช้างนอนได้ปกติหรือไม่ รวมถึง การตรวจสอบผิวหนังและร่องรอยบาดแผลของช้าง
5. สิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับช้าง หมายถึง ร่องรอยที่ผิดไปจากธรรมชาติของอวัยวะนั้นๆ เช่น แผล รอยขีดข่วน รอยบวม, พบของเหลวหรือสิ่งอื่นออกจากช่องเปิดของอวัยวะ มีสีหรือลักษณะที่เปลี่ยนไป มีกลิ่นที่ไม่ปกติ มีอุณหภูมิที่ผิดปกติ
6. การสังเกตมูลช้าง เป็นการสังเกตขนาด และลักษณะทั่วไปของมูล เพื่อสังเกตอาหารที่กิน และดูว่ามีพยาธิหรือไม่ ระบบการย่อยเป็นอย่างไร มีลักษณะท้องเสียหรือไม่ เป็นต้น

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

เจ้าหน้าที่สอบประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการประเมินด้วยเครื่องมือประเมินความรู้และทักษะ ให้ ครอบคลุมเกณฑ์การปฏิบัติงาน ทักษะและความรู้ที่ต้องการของหน่วยสมรรถนะ ได้แก่

18.1 สอบสัมภาษณ์

18.2 สอบสาธิตการปฏิบัติงาน

ดูรายละเอียดจากคู่มือการประเมิน

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 10102

2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ ดูแลโภชนาการอาหารช้าง

3. ทบทวนครั้งที่ 1 / 2568

4. สร้างใหม่ ☐ **ปรับปรุง** ☑

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

9332 ควาญช้าง

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้ประกอบไปด้วยความรู้และทักษะที่จำเป็นในการจัดการอาหารช้าง โดยสามารถจัดหาจัดเตรียมอาหารและน้ำให้ช้าง เตรียมอาหารที่มีคุณภาพ ดูแลเก็บรักษาอาหารช้าง และสังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้างได้

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☑	☐	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ควาญช้าง คนเลี้ยงช้าง คนดูแลช้าง

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

1. พรบ ป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
2. พรบ วิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
3. พรบ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482
4. พรบ. ควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558
5. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การจัดสวัสดิภาพช้างในปางช้าง พ.ศ. 2563
6. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานปาง (แคมป์) ช้างของประเทศไทย พ.ศ. 2545
7. มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว
8. การปฏิบัติที่ดีสำหรับปางช้าง สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกษ. 6413)

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
10102.01 เตรียมอาหารและน้ำให้ช้าง	1. เลือกประเภทของอาหารที่ช้างสามารถกินได้ 2. ให้อาหารช้างตามชนิด ปริมาณ และสัดส่วนที่เหมาะสมกับช้าง 3. แบ่งมื้ออาหารช้างให้เหมาะสมกับช้าง 4. ให้น้ำช้างตามคุณภาพ ปริมาณ และความถี่ให้เหมาะสมกับช้าง	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน
10102.02 เตรียมอาหารที่มีคุณภาพให้ช้าง	1. เลือกอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและเหมาะสมกับช้าง 2. เลือกอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการกับช้าง 3. เลือกอาหารเสริมที่เหมาะสมให้กับช้าง	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน
10102.03 ดูแลเก็บรักษาอาหารช้าง	1. เก็บรักษาอาหารสดได้อย่างเหมาะสม 2. ดูแลอาหารแห้ง อาหารเม็ด ในสภาวะที่เหมาะสม 3. เก็บอาหารในอุณหภูมิที่เหมาะสม	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
10102.04 สังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้าง	1. สังเกตพฤติกรรมการกินอาหารที่ผิดปกติของช้าง 2. สังเกตพฤติกรรมการกินน้ำที่ผิดปกติของช้าง 3. รายงานความผิดปกติจากพฤติกรรมการกินของช้างให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

N/A

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

- ทักษะในการสรรหาและคัดเลือกอาหารช้าง
- ทักษะในการเตรียมอาหารช้าง
- ทักษะในการเก็บรักษาอาหารช้าง
- ทักษะในการสังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้าง

(ข) ความต้องการด้านความรู้

- ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการอาหารของช้าง
- ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรักษาอาหารช้าง
- ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการกินอาหารและน้ำของช้าง

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

- เอกสาร/หลักฐานรับรองการทำงาน
- แบบบันทึกผลการสังเกตการปฏิบัติงาน

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

- หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา (ถ้ามี)
- แบบบันทึกผลการอบรม (ถ้ามี)

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

เจ้าหน้าที่สอบประเมินสมรรถนะการจัดการอาหารช้าง โดยพิจารณาจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลักฐานด้านการปฏิบัติงาน และหลักฐานความรู้

(ง) วิธีการประเมิน

พิจารณาตามหลักฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ การสอบสัมภาษณ์และสอบปฏิบัติ

15. ขอบเขต (Range Statement)

ขอบเขตการปฏิบัติงานในการจัดการอาหารช้าง เริ่มตั้งแต่จัดหาจัดเตรียมอาหารและน้ำให้ช้าง โดยให้อาหารช้างตามชนิด ปริมาณ และสัดส่วนที่เหมาะสมกับช้าง สามารถแบ่งมื้ออาหารช้างให้เหมาะสมกับช้าง ให้น้ำช้างตามคุณภาพ ปริมาณ และความถี่ให้เหมาะสมกับช้าง และเตรียมอาหารที่มีคุณภาพ โดยเลือกอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการกับช้าง ดูแลเก็บรักษาอาหารช้าง โดยเก็บรักษาอาหารสดได้อย่างเหมาะสมและดูแลอาหารแห้ง อาหารเม็ด ในสภาวะที่เหมาะสม รวมทั้ง สังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้าง เพื่อรายงานความผิดปกติจากพฤติกรรมการกินของช้างให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องจัดการอาหารช้าง โดยการจัดหาจัดเตรียมอาหารและน้ำให้ช้าง เตรียมอาหารที่มีคุณภาพให้ช้าง ดูแลเก็บรักษาอาหารช้าง และสังเกตความผิดปกติในการกินอาหารและน้ำของช้าง

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

1. การแบ่งมื้ออาหารที่เหมาะสมกับช้าง หมายถึง การให้อาหารช้างโดยแบ่งชนิดของอาหารและเว้นระยะเวลาในสัดส่วนที่ช้างสามารถกินหรือใช้ประโยชน์ได้พอดีกับความต้องการของร่างกายในแต่ละวัน โดยที่ไม่ทำให้เกิดโทษต่อร่างกายช้างเอง
2. หลักโภชนาการอาหารช้าง หมายถึง ประโยชน์ที่ช้างจะได้รับในด้านสารอาหารที่ครบถ้วน โดยไม่ก่อให้เกิดโทษต่อร่างกายทั้งระยะสั้นและระยะยาว

3. อาหารหลัก หมายถึง กลุ่มพืชอาหารหยาบทั้งอาหารสดและอาหารแห้ง เป็นกลุ่มพืชอาหารที่มีเยื่อใย เช่น หญ้า ต้นข้าวโพด ใบไม้จากพืชใบกว้างต่างๆ ผลไม้ พืชผลทางการเกษตรต่างๆ ที่ช้างต้องได้รับต่อวันอย่างน้อยประมาณร้อยละ 70-90 โดยที่เกือบทั้งหมดจะเป็นพืชอาหาร เช่น หญ้า

4. อาหารเสริมของช้าง หมายถึง อาหารที่ไม่มีตามธรรมชาติหรือไม่ได้กินอยู่เป็นประจำในสภาวะการเลี้ยงดูปกติ โดยมากมักจะเป็นอาหารที่ไม่ได้เน้นเยื่อใย เช่น ผลไม้ตามฤดูกาล อาหารเม็ด ธัญพืช เกลือแร่ วิตามิน สมุนไพรแท่ง

5. อาหารสด หมายถึง กลุ่มพืชอาหารที่ไม่ผ่านขบวนการแปรรูปใดๆโดยการเก็บเกี่ยวมาแล้วนำมาให้ช้างกินโดยตรง เช่น หญ้าสด ต้นข้าวโพดสด กิ่งไม้ ใบไม้สด พืชผักผลไม้สด

6. อาหารแห้ง หมายถึง กลุ่มพืชอาหารที่ผ่านขบวนการแปรรูปและทำให้แห้ง เช่น หญ้าแพงโกล่าแห้ง ฟางข้าว

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

เจ้าหน้าที่สอบประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการประเมินด้วยเครื่องมือประเมินความรู้และทักษะ ให้ ครอบคลุมเกณฑ์การปฏิบัติงาน ทักษะและความรู้ที่ต้องการของหน่วยสมรรถนะ ได้แก่

18.1 สอบสัมภาษณ์

18.2 สอบสาธิตการปฏิบัติงาน

ดูรายละเอียดจากคู่มือการประเมิน

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 10103

2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ จัดการพื้นที่พักอาศัยสำหรับช้าง

3. ทบทวนครั้งที่ 1 / 2568

4. สร้างใหม่ ☐ **ปรับปรุง** ☑

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

9332 ควาญช้าง

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

หน่วยสมรรถนะนี้ประกอบไปด้วยความรู้และทักษะที่จำเป็นในการจัดการที่อยู่อาศัยของช้าง โดยสามารถเตรียมพื้นที่พักอาศัยของช้างและเลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้างได้

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☑	☐	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ควาญช้าง คนเลี้ยงช้าง คนดูแลช้าง

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

1. พรบ ป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
2. พรบ วิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
3. พรบ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482
4. พรบ. ควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558
5. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง การจัดสวัสดิภาพช้างในปางช้าง พ.ศ. 2563
6. ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรฐานปาง (แคมป์) ช้างของประเทศไทย พ.ศ. 2545
7. มาตรฐานการจัดกิจกรรมปางช้างเพื่อการท่องเที่ยว
8. การปฏิบัติที่ดีสำหรับปางช้าง สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกษ. 6413)

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
10103.01 เตรียมพื้นที่พักอาศัยของช้าง	1. เลือกที่พักหรือพื้นที่สำหรับมัดช้างปกติทั่วไปได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย 2. เตรียมหลักสำหรับมัดช้างได้อย่างปลอดภัย 3. เลือกอุปกรณ์ในการผูกล่ามช้างได้อย่างเหมาะสม 4. ดูแลความสะอาดของพื้นที่อยู่อาศัยของช้างให้เหมาะสม	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน
10103.02 เลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้าง	1. เลือกที่พักให้เหมาะสมกับช้างแต่ละประเภท 2. ตระหนักถึงความปลอดภัยของช้างที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ช้างอยู่อาศัย 3. เตรียมที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
10103.03 ผูกล่ามช้างให้เหมาะสมและปลอดภัยในที่พักอาศัย	1. กำหนดระยะห่างตามระยะปลอดภัย 2. มีหลัก หมุด หรืออุปกรณ์ผูกล่ามที่ปลอดภัย 3. เลือกวิธีการผูกล่ามช้างที่เหมาะสมเพื่อให้ช้างสามารถลุก ยืน เดิน และลงนอนได้โดยสะดวก 4. ควบคุมช้างให้อยู่ในบริเวณที่กำหนด	การสัมภาษณ์ การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

N/A

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

- ทักษะในการสรรหาและเลือกที่พักอาศัยให้ช้าง
- ทักษะในการเลือกทำเลในการผูกล่ามช้าง
- ทักษะในการกำหนดระยะห่างตามระยะปลอดภัย
- ทักษะในการผูกล่ามช้างที่ถูกต้อง

(ข) ความต้องการด้านความรู้

- ความรู้เกี่ยวกับการเลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้าง
- ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของช้างที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ช้างอยู่อาศัย
- ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์และวิธีการผูกล่ามช้างที่ถูกต้องเหมาะสม

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

- เอกสาร/หลักฐานรับรองการทำงาน
- แบบบันทึกผลการสังเกตการปฏิบัติงาน

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

- หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา (ถ้ามี)
- แบบบันทึกผลการอบรม (ถ้ามี)

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

เจ้าหน้าที่สอบประเมินสมรรถนะการจัดการที่อยู่อาศัยของช้าง โดยพิจารณาจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลักฐานด้านการปฏิบัติงาน และหลักฐานความรู้

(ง) วิธีการประเมิน

พิจารณาตามหลักฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ การสอบสัมภาษณ์และสอบปฏิบัติ

15. ขอบเขต (Range Statement)

ขอบเขตการปฏิบัติงานในการจัดการที่อยู่อาศัยของช้าง เริ่มตั้งแต่ เตรียมพื้นที่พักอาศัยของช้าง โดยเลือกที่พักให้เหมาะสมกับช้างแต่ละเชือก เลือกสภาพวัสดุ พื้นผิว มิติของที่พักอาศัย โรงเรือน ที่ปลอดภัยสำหรับช้าง เลือกสภาพพื้นที่ทำเลในการผูกล่ามช้างได้อย่างปลอดภัย ดูแลความสะอาดของของพื้นที่อยู่อาศัยของช้าง และเลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้าง โดยกำหนดระยะห่างตามระยะปลอดภัย และเลือกที่พักให้เหมาะสมกับช้างแต่ละประเภท รวมทั้งตระหนักถึงความปลอดภัยของช้างที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่ช้างอยู่อาศัยได้ ตลอดจนวิธีการในการเลือกหลักล่ามช้าง อุปกรณ์ และวิธีการผูกล่ามช้างที่ถูกต้องเหมาะสม แข็งแรง โดยไม่ก่อให้เกิดอัตรายต่อตัวช้าง รวมถึงการปรับและแก้ไขปัญหาในเหตุเฉพาะการณ์ที่เกิดขึ้นในกรณีที่หลักผูกช้างหรืออุปกรณ์เกิดปัญหาขึ้น

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องจัดการที่อยู่อาศัยของช้างโดยเตรียมพื้นที่พักอาศัยของช้างและเลือกที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของช้าง

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

1. ที่อยู่อาศัยของช้าง หมายถึง สถานที่อยู่และพักอาศัยของช้าง ทั้งระหว่างทำงาน ระหว่างวันและช่วงพักกลางคืน เช่น โรงเรือนช้าง ลานโล่งมีหลักผูกช้าง ชายป่ามีหลักผูกหรือมัดตามต้นไม้ใหญ่ คอก
2. ทำเลในการผูกล่ามช้าง หมายถึง สถานที่ที่เหมาะสมต่อการผูกล่ามหรือให้ช้างพักอาศัย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งต่อตัวช้างและมนุษย์ ได้แก่ พื้นที่ที่มีร่มเงา

ช้างสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำและอาหารได้ ระบายของเสียได้ง่าย อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่อยู่ใกล้ทางสัญจรของประชาชน ไม่อยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติที่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนปฏิกูล ไม่อยู่ใกล้แหล่งสารเคมีที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวช้าง ไม่อยู่ใกล้แหล่งสัตว์มีพิษ ไม่อยู่ในพื้นที่สูงชัน ไม่อยู่ในบริเวณที่เสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

3. ที่พักอาศัยที่ปลอดภัยกับช้าง หมายถึง สถานที่ที่ให้ช้างพักอาศัยที่เสี่ยงต่ออันตรายน้อยที่สุด เช่น ไม่อยู่ในพื้นที่สูงหรือลาดชันเกินไป ไม่อยู่ใกล้หรืออยู่ในลำห้วยที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำป่าไหลหลาก ไม่อยู่ในพื้นที่ป่าที่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า ไม่อยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยธรรมชาติเช่นฟ้าผ่า พายุถล่ม อากาศหนาว อากาศร้อน ห่างไกลจากสัตว์มีพิษ เช่นรังต่อ รังผึ้ง รังมดหรือสัตว์มีพิษอื่น ไม่อยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงจากสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น เช่น สารเคมี สิ่งก่อสร้าง เป็นต้น

4. ระยะห่างตามระยะปลอดภัย หมายถึง ระยะห่างที่ช้างแต่ละเชือกอยู่อาศัยต้องพิจารณาจากประเภทและนิสัยหรือพฤติกรรมของช้างนั้นๆ เช่นช้างเพศผู้ที่ไม่ถูกกันหรือช้างที่ผูกล่ามใกล้กันต้องมีระยะที่ไม่สามารถสัมผัสกันได้ ระยะโซ่ต้องไม่ทำให้ช้างมาพัวพันจนอาจจะเกิดอันตรายได้ โดยเฉพาะช้างตกมันจะมีความพิเศษเนื่องจากมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวขึ้น กลิ่นน้ำมันอาจจะดึงดูดหรือกระตุ้นให้ช้างเพศผู้อื่นๆ เข้ามาหาจนอาจจะเกิดอันตรายได้ถ้าอยู่ในระยะที่ใกล้จนเกินไป

5. การผูกล่ามช้างที่ถูกต้อง หมายถึง การผูกช้างกับหลักผูกหรือมัดช้างที่เหมาะสม แข็งแรง ทนต่อแรงช้างได้ ทั้งหลักตามธรรมชาติ อย่างเช่นต้นไม้ใหญ่ หรือหลักที่ทำขึ้น เช่น หลักเสา หลักปูน หลักหมุด เลือกอุปกรณ์และวิธีการผูกล่ามช้างที่ถูกต้องเหมาะสม แข็งแรง ที่เหมาะกับช้างแต่ละประเภท โดยที่ไม่ก่อให้เกิดอัตรายต่อตัวช้าง ซึ่งคำนึงถึงหลักการสวัสดิภาพ ตัวอย่างเช่น ชนิดและขนาดของโซ่ที่ใช้ อุปกรณ์ล็อคและต่อโซ่ หรือวัสดุอื่นที่เทียบเคียงโซ่ รวมถึงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือเฉพาะการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นเกิดขึ้นในกรณีที่หลักผูกช้างหรืออุปกรณ์เกิดปัญหาขึ้น เช่น การผูกโซ่แน่น โซ่บิด โซ่เกยทับกัน โซ่ตาย โซ่บาด โซ่ขาด ช้างเล่นโซ่

16. หน่วยสมรรถนะร่วม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

เจ้าหน้าที่สอบประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการประเมินด้วยเครื่องมือประเมินความรู้และทักษะ ให้ ครอบคลุมเกณฑ์การปฏิบัติงาน ทักษะและความรู้ที่ต้องการของหน่วยสมรรถนะ ได้แก่

18.1 สอบสัมภาษณ์

18.2 สอบสาธิตการปฏิบัติงาน

ดูรายละเอียดจากคู่มือการประเมิน